

Salonul Literar

Director: AL. T. STAMATIAD.

ABONAMENTUL:
Pe un an 100 Lei.

Apare odată pe lună.

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
Strada Ioan Calvin Nr. 4, etajul I

Vreme cenușie

Vreme cenușie

Impletită în mătăsuri de lumină aurie . . .
Clipe fumegoase
Inflorite de carminul diluat în zarea rece . . .
Liniste de rugăciune . . .
Acalmie de credință . . .
Gânduri de-aur . . .
Fulgi de vânt . . .

Și lipiți ca două stătui visătoare
Ne lăsăm în voia firei înțelepte,
Ne topim în frumusețea orizonturilor șterse,
Ne desprindem de durere,
Ne nălțăm în poezia grațioasă a naturii
Și nvelim în umbra fină a înserării
Ne iubim.
I-așa de dulce voluptatea înserării! . . .
Brațul tău lipit de mine îmi trezește tot păcatul
Dragostei neistovite ce trăiește 'n carnea ta.
In adâncul tău sunt fluvii de candoare și lumină,
Sunt vibrații neînțelese de allegro și andante,
Sunt luxurii curgătoare în toți nervii,
Și 'n tot sângele tău tânăr,
Și 'n tot trupul tău vrăjit.

Cum le simt! . . . Iar calmul serei
Ne acoperă cu voalul de culori nelămurite,
Ne învâluie 'n misterul fermecat al adâncimei,
Și ne leagă 'n balada sfântă-a sufletelor noastre
Visătoare și naive.

Privim de pe terasă ziua

Privim de pe terasă ziua topită 'n aerul bolnav.
Azur fluid s'asterne leneș pe toată liniștea grădinei,
O delăsare înfinită alunecă pe-alei voalate,
Vaniliu verzi revarsă valuri de voluptăți eoliene
Pe tot tabloul somnuros.

Emoții dulci,
Emoții calme și sfinte de iubire veche,
Viață caldă,
Orhidee sensibile și grațioase,
Vibrații mistice de coarde inaripate,
Dans de foc.

Oh, fericire liniștită,
Balsam de flori sorbit în sânge! . . .
Oh, străngeri calme de iubire turnate 'n sursur de sen-
Mistere sufletești sonore, [zații,
Isvoare muzicale clare,
Dor de lumină,
Murmur alb! . . .

Privim himerici și-azurați
Aleile de trandafiri
Albaștri violeți,
Și linia albastră-a mării catifelată 'n depărtare,
Și cerul de mătase moale,
Și pomii desenați fantastic d'un maestru halucinat,
Și ne 'nbătăm de viață,
Și inspirăm arome,
Și stăpânim pământul,
Pământul fericit.

Visăm plângând cu aceleași lacrimi

Visăm plângând cu-aceleași lacrimi
Pe aceeași pagină de carte.
Oh, liniști de grădini din basme! . . .
Mister profetic de lumină! . . .
Aptoeză zâmbitoare
Turnată 'n aur pe safir! . . .
Ni-i sufletul duios și dulce,
Ni 's capetele 'mpreunate,
Iar galbenul topit din soare
Inundă părul nostru fin.

Visăm răsând aceleași visuri,
Gustăm parfumul cald din vânt,

Prin vișinii 'ncărcați de boabe
Lăsăm să ne privească cerul,
Lăsăm să ni se ducă gândul
Pe aripe de frunze verzi, —
E ziua o oglindă-albastră
De lacrimi și de dor,
Iar seara
Va fi un leagăn de miresme
Infrigurate,
Vărsate din adâncul firei
In sufletele noastre largi.

PRIVIGHETOAREA ȘI TRANDAFIRUL

OSCAR WILDE

— Mi-a spus că va danța cu mine dacă îi voi aduce un trandafir roșu, suspină studentul (rătăcind prin pădure), dar în toată grădina mea nu se găsește un singur trandafir roșu.

Din cuibul ei, ascuns într'un stejar, îl auzi privighetoarea și se minună.

— Nici un trandafir roșu în toată grădina mea! strigă studentul, și frumoșii lui ochi se umplură de lacrimi.

— Ah! de ce lucru de nimic atâră uneori fericirea! Am citit tot ce-au scris înțelepții; stăpânesc toate tainele filosofiei și din pricina unui singur trandafir roșu sunt cel mai nefericit dintre oameni.

— Iată într'adevăr un îndrăgostit, zise privighetoarea. În toate nopțile l'am preamărit, cu toate că nu l'am cunoscut; în toate nopțile am povestit stelelor iubirea lui, și acum, înfârșit, îl am înaintea mea. Buclele lui sunt mai întunecate decât zambilele întunecate, iar buzele îi sunt mai roșii decât trandafirul pe care îl dorește, dar dragostea i-a impalidat chipul și grijele i-au brăzdat fruntea.

— Printul dă mâine seară un bal, murmură tânărul student, și iubita mea va fi acolo. Dacă îi voi aduce un trandafir roșu, o voi strânge în brațe, iar dânsa își va odihni capul pe umărul meu. Dar în toată grădina nu se găsește nici un trandafir roșu, așa că voi sta singur într'un colț, iar dânsa va trece pe lângă mine — mândră și nepăsătoare — sfâșiindu-mi inima.

— Iată într'adevăr un îndrăgostit, zise privighetoarea. Cântecele meu îl face să sufere, bucuria mea îl turbură. Da, minunat lucru e iubirea, mai prețioasă decât smaragdele și mai scumpă decât opalele cele mai fine. N'o poți plăti nici cu mărgăritare nici cu grenade, căci nu se vinde în piață, și nici n'o poți cântări în balanță cu prețul aurului.

— Orchestra va cânta de pe estradă, zise tânărul student, iar iubita mea va danța la freamătul vioarelor și al harpelor. Va danța atât de ușor în cât abia va atinge parchetul, iar curtenii — în costumele lor de gală — se vor îngrămădi în jurul ei, dar cu mine nu va danța căci n'am un singur trandafir roșu să-i dau.

Și trântindu-se în iarbă, își ascunse fața în palme și plânse.

— De ce plânge oare? întrebă o mică șopărlă verde care tocmai trecea în fugă pe lângă dânsul, cu coada în vânt.

De ce plânge oare? întrebă șoptind, cu glasul plâpând și dulce, o păraluță pe vecina ei.

— Plânge din pricina unui trandafir roșu.

— Din pricina unui trandafir roșu!? Ce copilarie! Și mica șopărlă, cinică de felul ei, răsă cu poftă.

Dar privighetoarea, care cunoștea taina studentului, rămase tăcută, gândindu-se la vraja iubirei.

Deodată își desfăcu întunecatele aripi și-și luă sborul în văzduh. Străbătu pădurea ca o umbră și, ca o umbră, se furișă în grădină. În mijlocul rondului de flori se înălța mândru copăcelul unui trandafir și, cum îl văzu, se așeză pe una din ramurile lui.

— Dă-mi un trandafir roșu, zise privighetoarea, și în schimb îți voi cânta cele mai frumoase cântece.

Dar copăcelul clătină din cap.

— Trandafirii mei sunt albi, mai albi de cât spuma mării, mai albi de cât zăpada de pe creștetul munților. Du-te însă la fratele meu care crește în preajma bătrânului ceasornic solar și poate îți va da ceea ce dorești.

Atunci privighetoarea sbură la copăcelul ce creștea în preajma bătrânului ceasornic solar.

— Dă-mi un trandafir roșu, zise privighetoarea, și în schimb îți voi cânta cele mai frumoase cântece.

Dar copăcelul clătină din cap.

— Trandafirii mei sunt galbeni, mai galbeni de cât părul sirenelor care se odihnesc seara pe trunchiuri de copaci, mai galbeni decât narcisul care înflorește în câmpii, înainte să cadă sub coasa cosăului. Du-te însă la fratele meu care crește sub fereastra studentului și poate îți va da ceea ce dorești.

Atunci privighetoarea sbură la copăcelul care creștea sub fereastra studentului.

— Dă-mi un trandafir roșu, zise privighetoarea, și în schimb îți voi cânta cele mai frumoase cântece.

Dar copăcelul clătină din cap.

Trandafirii mei sunt roșii, mai roșii de cât picioarele porumbeilor, mai roșii decât marile evantalii de coral pe care oceanul le leagănă în adâncimile lui, dar iarna mi-a înghețat trunchiul, gerul mi-a veștejit bobocii, iar furtuna mi-a rupt crengile așa că tot anul nu voi avea trandafiri.

— Nu-mi trebuie decât un trandafir roșu, un singur trandafir roșu, zise privighetoarea. Nu știi oare prin ce mijloc l'aș putea dobândi?

— Da, știu, răspunse copăcelul, dar e așa de groaznic în cât nu îndrăznesc să ți-l spun.

— Spune-mi-l, zise privighetoarea, căci nu mi-e teamă de nimic.

— Dacă îți trebuie un trandafir roșu, atunci trebuie să-l întruchipezi din cântecele tale sub farmecul lunei și să-l înroșești cu sângele inimii tale. Toată noaptea îmi vei cânta, apăsându-ți peptul pe spinii mei. Toată noaptea îmi vei cânta până ce spinii îți vor străpunge inima și tânărul tău sânge se va scurge în mine, înviorându-mi trunchiul.

— Prea mult îmi ceri pentru un trandafir roșu, răspune privighetoarea, și fiecareia îi e dragă viața. E atât de dulce să te pierzi în pădurea înverzită, să privești soarele în carul său de aur și luna în carul său de mărgăritare. E atât de dulce mireasma tufișului de spinișori. Sunt atât de mirositori clopoței albaștrii care se ascund în vale și ciriceii care acopăr colinele. Totuși dragostea e mai scumpă decât viața și ce prețuește inima unei păsărici pe lângă inima unui om.

Atunci își desfăcu întunecatele aripi și sbură în văzduh. Străbătu grădina ca o umbră și, ca o umbră, se furișă în pădure. Tânărul student era tot acolo (unde îl lăsase privighetoarea), cu ochii încă uzi de lacrimi.

— Fii fericit îi strigă privighetoarea, fii fericit, mâine vei avea trandafirul roșu. Il voiu întruchipa din cântecile mele sub farmecul lunei și-l voiu înroși cu sângele inimei mele. Tot ceea ce îți cer e să iubești cu adevărat, căci iubirea e mai adâncă decât filosofia, ori cât ar fi ea de adâncă și mai tare decât puterea ori cât ar fi ea de puternică. Aripile ei strălucesc ca focul iar trupul ei strălucește ca flăcările. Buzele ei sunt mai dulci ca mierea iar răsufletul ei e ca tămâia.

Studentul ridică ochii din iarbă și-și aținti urechea dar nu înțelese nimic, căci dânsul nu pricepea de cât ceea ce este scris în cărți. Stejarul însă înțelese și se întristă căci îi era nespuse de dragă privighetoarea, care își clădise cuibul în ramurile lui.

— Mai cântă-mi pentru ultima oară, zise stejarul. Mă voiu simți atât de singur când vei pleca.

Privighetoarea îl ascultă și cântecul ei era ca murmurul unei fântâni de argint.

Când își sfârși cântecul, studentul își scoase carnetul și creionul din buzunar.

— Cântă frumos, n'am ce spune, își zise în sine îndreptându-se spre casă, dar o fi având sentiment? Trebuie să fie și ea ca mai toți artiștii care au stil și atâta tot. Nu se sacrifică ea pentru alții. Prea îi place cântecul și toată lumea știe că arta e egoistă. Desigur, nu-i poți tăgădui câteva note frumoase dar ce păcat că toate acestea n'au nici un sens, nu urmăresc nici un scop practic.

Și intrând în odaie, se trânti pe marginea patului și începu să viseze la dragostea sa. Nu trecu mult și adormi.

Și când luna străluci pe cer, privighetoarea sbură către copăcelul care creștea sub fereastra studentului și se așeză pe una din ramurile lui.

Toată noaptea cântă, apăsându-și pieptul pe spinii lui, iar luna — rece și limpede — se opri să asculte. Toată noaptea cântă și spinii îi pătrundeau din ce în ce mai adânc pieptul și tânărul ei sânge începu să curgă.

La început cântă iubirea nevinovată care înfloreste în sufletul a doi copii și pe cea mai 'naltă ramură a copăcelului, înflori — petală cu petală — un

Cântecul orelor

*Doar lampa -- acum o frunză 'ngălbenită --
Și somnul tău, cu mine au rămas,
In veșnicia-aproape moartă 'n vechiul ceas.*

*In orizontul meu de toamnă și de pace,
Curând voiu lunecă și eu în somnul greu,
Iar ceasul picura-va fulgi de noapte
Și peste corpul meu. —*

*Și pe-amândoi, înbrățișați în somn,
Va toarce viața orelor, precum
Te 'nvăluie în somnul tău acum.*

*Și nimeni nu va fi să ne privească,
Când noaptea va urma să crească, să descrească,
Cu toată viața peste noi — și nu vom ști —
Ci vom deschide ochii 'n alba zi.*

*Și ziua va fi rece, iar în casă
Va bate-un ceas străin și alb, pe masă.*

MIHAIL CELARIANU

minunat trandafir, după cum un tril urma după altul. La început trandafirul era palid ca ceața care plutește de-asupra apelor, palid ca picioarele dimineții și argintat ca aripele aurorii. Ca umbra unui trandafir într'o oglindă de argint, ca umbra unui trandafir într'un lac, așa era trandafirul care înflorise pe cea mai 'naltă ramură.

Dar copăcelul strigă privighetorii să-și apese și mai tare pieptul pe spini.

— Apasă-ți pieptul și mai tare pe spini, mică privighetoare, căci altfel ne apucă dimineața înainte ca trandafirul să fi înflorit.

Privighetoarea își apăsă pieptul și mai tare pe spini și cântecul răsuna și mai strălucitor, căci acum cânta dragostea care izbucnește în sufletul unui bărbat și în sufletul unei fecioare. Și o ușoară roșeață coloră petalele trandafirului, așa cum se colorează obrăjii logodnicului când își sărută logodnica.

Dar spinii nu atinseseră încă inima privighetorii, așa că inima trandafirului rămase tot albă, căci numai sângele unei priveghetori poate să înroșească inima unui trandafir.

Și copăcelul strigă privighetorii să-și apese și mai tare pieptul pe spini.

— Apasă-ți pieptul și mai tare, mică privighetoare, căci altfel ne-apucă dimineața înainte ca trandafirul să fi înflorit.

Privighetoarea își apăsă și mai tare pieptul pe spini și spinii îi atinseseră inima și o durere cruntă o învăluie.

Dar cu cât durerea era mai amară, cu atât cântecul era mai aprins, căci acum cânta iubirea care supraviețuește mormântului.

Și minunatul trandafir se împurpură ca trandafirul de Bengal. Ca purpura îi erau petalele și ca un rubin îi era inima.

Dar cântecul privighetorii se stingea. Micele ei aripi începură să tremure și o ceață i se lăsă pe ochi. Ceva nevăzut o înăbușia.

Pentru ultima oară cântecul urca în nemărginiri. Palida lună îl auzi și, uitând s'apună, întârzie pe cer.

Trandafirul împurpurat îl auzi și tremurând de extaz își deschise petalele în aerul răcoros al diminetii.

Ecoul îl purtă până în văile de purpură și deșteptă pe păstori din visurile lor.

Cântecul pluti printre trestii râului, iar râul îl duse departe până în mare.

— Iată, iată, am înflorit! strigă copăcelul.

Dar privighetoarea nu răspunse: zăcea în iarba înaltă, cu inima străpunsă de spini.

La amiază, studentul deschise fereastra și privi afară.

— Ce noroc am! iată un trandafir roșu! În viața mea, n'am văzut un astfel de trandafir. E așa de frumos încât sunt sigur că în latinește trebuie să aibă un nume întortochiat.

Se aplecă și-l smulse, apoi își luă pălăria și alergă la locuința profesorului, cu trandafirul în mână.

Fata profesorului cu cățelușul la picioare, ședea afară pe prispă depănând mătase albă pe o bobină.

— Mi-ai spus că dacă îți voi aduce un trandafir roșu vei danța cu mine, zise studentul. Iată trandafirul cel mai roșu din lume. Diseară îl vei pune la piept și când vom danța împreună, îți voi povesti cât te iubesc.

Dar tânăra fată încruntă din sprâncene.

— Mi-e teamă că trandafirul acesta n'are să se potrivească cu rochia mea, și apoi nepotul șambelanului mi-a trimis chiar astăzi niște giuvaeruri și cine nu știe că giuvaerurile costă mai mult decât florile.

— Pe cinstea mea, ești o ingrătă! zise studentul înfuriat și aruncă trandafirul în stradă.

O căruță trecând, îl zdrobi.

— Eu, ingrătă!? Atât pot să-ți spun că ești rău crescut. Și la urma urmei cine ești dumneea? ia, un biet student. Hm! Nu cred că-ți va da mâna să porți vreodată pantofi cu catarâmi de aur cum poartă nepotul șambelanului.

Și sculându-se de pe scaun, intră înăuntru.

— Ce prostie mai e și iubirea asta! murmură studentul, întorcându-se acasă. Nu prețuește nici pe jumătate cât Logica, căci nu dovedește nimic, și'n schimb te face să crezi în povești. Scurt, e nepractică și cum în vremurile noastre totul e să fii practic, mă întorc la filosofie, voi studia Metafizica.

Intră în odaia sa și deschizând un volum gros și prăfuit, începu să citească.

A. T. S.

IL PASSH . . .

Il passa! J'aurais dû sans doute
Ne point paraître en son chemin;
Mais ma maison est sur sa route,
Et j'avais des fleurs dans la main.

Il parla: j'aurais dû peut-être
Ne point m'enivrer de sa voix;
Mais l'aube emplissait ma fenêtre,
Il faisait avril dans les bois.

Il m'aima: j'aurais dû sans doute
N'avoir pas l'amour aussi prompt;
Mais, hélas! quand le coeur écoute,
C'est toujours le coeur qui répond.

Il partit: je devrais peut-être
Ne plus l'attendre et le vouloir;
Mais demain l'avril va paraître,
Et, sans lui, le ciel sera noir.

HÉLÈNE VACARESCO

Prin întuneric de pădure.

Trec greu de duiosii printre copacii fără număr,
Înapoi spre valea șgomotoasă și mișarcă . . .
Și cum pășesc, ca după-o grea furtună,
Pădurea doințitoare, neagră, parcă
În semn de: — cale bună,
La fiecare pas să mă oprească n'ncearcă,
Bătându-mă ușor și prietenos pe umăr,
Cu tremurânde brațe făr' de număr . . .

Firul de iarbă:

Ca un viu și verde cui
Prin piatră și-a făcut spre soare drum . . .
Și, fericit, se leagănă acum
În mângăerea și bătaia vântului . . .

Sătul de soare niciodată nu-i . . .
Ca pe-un tărâm dumnezeesc, pe stâncă lui,
Mlădiu, tăcut și singuratic,
În pulberea de aur și jeratic
Ce încă dăinue'n vâzduh să fiarbă, —
Stingerul fir de iarbă
Din neumblatele viroage,
Își pleacă capul
Și n'cepe, parcă, să se roage . . .

La Atac^{*)}

— Lă AL. T. STAMATIAD

Un ostaș s'a prăbușit în preajma mea ca fulgerat . . .
Prin zeci de rane moartea i s'a furișat în trup biruitoare . . .
Și n' sbuciumu-i nebun gândirea mea neghioabă
Se chinue, se sfâșie, se răsucește, se întrebă:
„Ce aspru glas
De căpitan,
De general,
De împărat
L'ar mai putea sili,
Ca altedăi,
Să salte în picioare?!”

A. COTRUȘ

*) Din volumul: „Versuri” editat de Librăria Diecezană, Arad.

MOARTEA SALOMEII

GUILLAUME APOLLINAIRE

Autentică sau legendară, moartea Salomeii așa după cum o povestesc mai jos, am citit-o cândva, într-o carte veche, opera unui autor necunoscut.

Eu însă n'am s'o înfrumusețez nici cu nume evreești nici cu descripțiile exacte ale costumelor sau palatelor — sofisterii care ar putea da povesteii mele culoarea locală așa de mult căutată în literatura de azi. Adevărul însă, este că lucrul acesta, nu l'ași putea face din cauza ignoranței mele, așa că fără voie, trebuie să păstrez pentru personajele ei, aceleași nume pe care le găsiți și în Evanghelie.

Povestea pretinde că toți autorii morții lui Ion Botezătorul, au fost pedepsiți.

Herodiada, fusese prinsă de o pasiune nebună pentru chipul slab și îndurerat al celui care învăța pe oameni să facă baie pentru a-și păstra curătenia trupului. Cu toate că atitudinea lui Ion fusese la fel cu a lui Iosef față de nevasta lui Putifar, mâncătorul de lăcuste nutrise în secret, aceleași dorinți trupești pentru femeea care îl dorea. Când însă Herodiada comise după legea evreiască incestul de a lua de bărbat pe cumnatu-său, Irod Antipa, prin gura lui Ion Botezătorul începu să vorbească de data asta gelozia. Atunci frumoasa Salomee fardată și împodobită cu ștofe multicolore și pietre prețioase, dansă în fața Regelui și drept răsplată, dorința ei de două ori incestuoasă, fuse împlinită, obținând capul sfântului pe care Irod îl refuzase mamei sale Herodiada.

Herodiada, primi pe o tavă de argint, capul însângerat cu părul și barba încălțită, al celui pe care îl dorise și pe ale cărui buze învinețite, puse de data asta primul ei sărut pătimăș. Ura ei însă fuse mai puternică decât dragostea și pentru a se răsbuna pe deplin, ea înțepă cu un ac, și limba, și ochii și obrajii capului fără trup. Sacrilejul acesta nu se sfârși decât odată cu moartea Herodiadei, care după toate probabilitățile, într'un moment când se distra cu capul sfântului Ion, fuse lovită de anevrism.

Sufletul acestei femei vanitoase însă, nu se duse în iad și intră în banda acelor spirite care populează văzduhul și pe care le numim zeități, când sunt blânde. Prin zeitate însă înțeleg necunoscutul asupra căruia omul nu poate avea nici o putere, și nu acel suflet al lumii, pe care Speusipos din Atena îl credea stăpânul absolut al universului.

În nopțile furtunoase, Herodiada însoțită de cobitul bufnițelor și răgetul animalelor își poartă vânătoarea fantastică pe deasupra crestei pădurilor.

Irod Antipa, Regele Iudeei, a cărui putere de atunci ar egala pe a Beyului din Tunis de astăzi, fuse exilat de Împăratul Tiberius și muri nenorocit la Lyon.

Salomea însă, al cărei dans orbise ochii Regelui, muri dansând — moarte stranie pe care ar putea-o invidia și balerinele noastre.

Femeea asta dansă odată, la o sărbătoare pe terasa de marmoră încrustată de serpentine a unui proconsul, care după ce părăsi Iudea, o luă cu dansul într-o provincie barbară depe malul Dunărei, unde fusese transferat.

Rătăcindu-se într'o zi de iarnă, pe marginea fluviului înghețat, Salomea fusese atrasă de ghiața albăstruie și la un moment dat se trezi dansând pe luciul ei. Ca de obicei, ea era gătită bogat și încolăcită de o mulțime de lanțuri de aur, împletite mărunt, la fel cu cele pe care mai târziu numai bijutierii venețieni le mai lucrau cu atâta artă și minuțiozitate, că la vârsta de treizeci de ani, orbeau. Așa, dansă ea multă vreme, întruchipând când dragostea, când nebunia, când moartea. Grația și frumusețea ei, le amesteca pe câte și trele. Coprinsă apoi de un dor nostalgic, ea începe să imite gesturile largi și grațioase ale culegătoarelor de măsline din Iudea, care îngenunchiate caută măslinele coapte cu mâinele înmănușate și, în fine, cu ochii întredeschiși, ea încercă pașii aproape uitați ai dansului blestemat cu care odinioară obținuse capul lui Ioan Botezătorul.

La un moment dat însă, ghiața se sparse sub picioarele ei și Salomeea se afundă în Dunăre, în așa fel, că trupul nu-i se mai văzu iar capul îi rămase deasupra gheței care se strânsese în jurul gâtului ei.

Strigătele ei teribile speriară sborul greoi al păsărilor de pradă iar când nenorocita amuși, capul ei părea tăiat și așezat pe o tavă de argint.

Noaptea se cobori senină și rece. Stelele începură să lucească pe cer iar bestiile pământului, atrase de pradă, se strânsură în jurul muribundeii care le privea cu groază. În fine, după un ultim efort, ea își întoarse ochii dela urșii pământului și îndepărtându-i spre cele două urse ale cerului, își dădu sufletul.

Ca și o camee întunecată, capul ei rămase multă vreme înțepenit deasupra gheței netede și lucioase. Păsările de pradă și bestiile o respectară. Dar iarna trecu și cataclizmul se săvârși definitiv în zilele Paștilor. Trupul ei gătit cu toate giuvaerile cu care dansase, fuse aruncat la mal, pentru descompunerea cea din urmă.

Marii Rabini cred că sufletul lui Adam trecuse în corpurile lui Moise și David. La fel cu ei dar, cred și eu că sufletul Salomeii a trecut mai întâi în fida lui Iefteu și în urmă, în Spania, în Turcia și poate chiar în provinciile Dunărene, în corpurile dansatoarelor de „Kolo“ — acea horă obscenă pe care băstinașii o numesc „dansul șoldurilor“.

I. M.

PORTRETUL

— Ch. Baudelaire —

Boala și Moartea topesc în cenușe
Focul strălucitor care ne-a încălzit.
Din ochii acei mari atât de vii și de calzi,
Din gura în care mi-am topit inima,

Din sărutările acelea aprinse ca un dictam,
Din avânturile mai vii ca razele soarelui,
Ce-a mai rămas? E groaznic, sufletul meu!
Nimic decât un desen șters, în trei culori,

Care, ca și mine, se stinge în singurătate,
Și pe care Timpul, bătrân netrebnic,
Il izbește zilnic cu aripa lui aspră . . .

Crud asasin al Vieții și al Artei,
Niciodată nu vei stinge din amintirea mea
Visul care mi-a fost încântarea și gloria!

AL. T. STAMATIAD.

TOAMNĂ

Frunze de aramă, pasări călătoare,
Lacrimi, suspine, palide fecioare, —
Toamnă!

Flori uitate 'n glastre, drumuri prăfuite,
Dangăte de clopot, stinse, răgușite, —
Toamnă!

Cântece stridente, zări pustii, deșarte,
Tipete-ascuțite, unde-va, departe,
Toamnă!

Nopti fără de stele, vise sfărâmate,
Picături de sânge, frig, singurătate,
Toamnă!

AL. T. STAMATIAD.

CRONICA LITERARĂ

„CRITICE“ (ediție definitivă, I), de E. Lovinescu.

(Editura Ancora — București.)

Acum câtva timp a eșit de sub tipar primul volum al unei noi ediții din *Criticele* în 9 volume, astăzi epuizate, ale d-lui E. Lovinescu. Ceeace constituie noutatea, și aș putea zice chiar deosebita importanță a acestei ediții, este planul cu totul nou al alcăturii ei. Autorul, în dorința de a supune unei sistematizări serioase materialul, până acum împrăștiat la întâmplare, din volumele precedente, și de a-l face accesibil oricărei consultări, a recurs la o combinație foarte nemerită. A reunit în câte un volum un grup de scriitori, aparținând aceluiaș curent literar, și a concentrat, privitor la cei principali, articolele publicate în diverse timpuri asupra lor, însoțindu-le, sub formă de concluzii, de considerațiuni inedite. Cu modul acesta, cititorul sau cercetătorul poate, cu ușurință și folos, căpăta o idee deplină de valoarea operei întregi a scriitorului ce-l interesează.

Volumul apărut acum, întâiul, este în întregime consacrat mișcării „Sămănătorului.“ Oricare ar fi fost, desigur, slăbiciunile și anacronismul acestui curent, este incontestabil că el reprezintă, cu drept cuvânt, „un moment apreciabil în istoria dezvoltării noastre culturale,“ și deci merită atenția criticului.

Dintre scriitorii mișcării sămănătoriste, d. Lovinescu studiază pe Sadoveanu, Gârleanu, Agârbiceanu, etc. Cel dinăi, d. Sadoveanu, căruiua îi acordă 45 de pagini, este netăgăduit cel mai reprezentativ dintre toți. Eroi lui sunt boieri stângaci, voinici cu flinta în spate, argați și țigani cari îndrăgesc conite frumoase și de neam; însfârșit țărani și popi; toți dominați de sentimente puternice și primitive. Eroina lui principală e cârciuma din sat, căci într'insă și în jurul ei se petrec toate dramele. O singură licărire în toată această atmosferă sumbră, peste care planează păcatul: sentimentul viu

al naturii. D. Sadoveanu e neîntrecut în zugrăvirea splendorilor naturii moldovenești, după părerea d-lui Lovinescu. Ii lipsesc însă puterea creatoare și, mai ales, adâncirea psihologică.

La *Gârleanu* ne întâmpină aceiași bătrâni simpliști, lipsiți de orice interes psihologic, deși destul de expresivi în cadrul poezii lor arhaice. Eroi lui *Sandu Aldea* sunt de preferință slugi și legofeți, iar eroinele lui *V. Pop*, mai mult bacante decât fete tinere din ziua de azi. Cu *Beldiceanu* plutim într'un ocean de adjective colorante. Insfârșit cu *Agârbiceanu* apare viața rurală a Ardealului cu o vădită tendință moralizatoare. Deși lipsită de adâncire sufletească, opera acestuia rămâne un izvor pentru noi de indicațiuni asupra naturii regionale a literaturii ardeleni.

N'a lipsit nici critica „sămănătoristă.“ Cusurul ei, după d. Lovinescu, era că confunda literatura cu cultura națională. Dar formele culturii nu sunt necesarmente și formele artei. Arta e prin definiție o formă a culturii, cultura îmbracă numai rar formele artei. Făcând sforțări culturale, zice d. Lovinescu, „Sămănătorul“ și-a închipuit însă că poate produce și o mișcare estetică. De aci insuficiența activității sale sub acest raport.

*

Un reprezentant fanatic al literaturii țărănești, specific ardeleni, este d. Goga. D. Lovinescu îl studiază cu multă pătrundere în 56 de pagini, analizându-i opera sub trei aspecte: patriotic, erotic și dramatic. Contrar lui Coșbuc și lui Iosif, cari s'au inspirat din trecutul național al vechiului Regat, meritul d-lui Goga este tocmai de a fi creat, aproape deaîntregul, poezia națională ardelenă. Această poezie, trecută prin prizma inimii poetului, este poezia răzbnării. „Atâtea veacuri umilite își gem strivita răzbnare!“ In țaran el vede, în deosebi, funcția lui socială de viitor instrument al răzbnării naționale. De aci caracterul revolu-

ționar al poetului. El nu întrevide decât foc și sânge. Bătrâni, femei, copii, până și lăutari, toți nu cântă decât durerile neamului. Nici o rază luminoasă nu brăzdează această atmosferă înroșită de sânge.

Acceaș nemulțumire sufletească, aceeaș revoltă violentă, exprimate prin aceeaș retorică înflăcărată, se resimt până și în poezia erotică a poetului, unde distonează cu notele inspirației lirice. În fond, zice d. Lovinescu, artistul nefiind necesarmente un luptător, nu trebuie să transforme o atitudine personală în însăș esența artei moderne. Vorba lui Goethe: „*Bilde Künstler, rede nicht!*“. Curios! departe de satul lui, Goga se simte străin și pribeag. În oraș, ale cărui frământări nu-l interesează, el este un naufragiat al vieții, un inadaptat. „Eu mă visez în sat la mine acasă“. Ca poet al nevrozei contemporane, el încetează totuș, de a fi el însuș: poezia lui se resimte puternic de influența lui Eminescu. Nota patriotică revine însă în *Domnul Notar*, piesă inegală ca valoare. Întrebarea este: patriotismul retoric corespunde el unei expresii estetice? D. Goga crede că da. Sub acest raport, afirmă d. Lovinescu, poezia d-sale poate fi integrată în mișcarea sămănătoristă.

Volumul se termină cu șeful acestei mișcări, cu d. N. Iorga, animatorul ei. D. Lovinescu îi consacră acestuia 25 de pagini, în care ni-l prezintă, nu numai în ipostaza de mai sus, dar și în diversele atitudini ale multilateralei sale activități. E un ansamblu de aprecieri obiective, din cari personalitatea d-lui Iorga, admirabil prinsă, răsare într'un chip viu și într'o lumină intensă. Articolul acesta, foarte documentat, oferă un deosebit interes cultural și merită să fie cunoscut de toată lumea.

Const. Șăineanu

A. COTRUȘ: Versuri.

(Biblioteca Semănătorul — Librăria Diecezană, Arad.)

Poezia d-lui Cotruș s'a afirmat dinainte de război cu volumul de impresionante poeme din „Sărbătoarea morții“. Erau, aspecte puțin întunecate din marile războaie europene pe care d-sa l-a cunoscut înaintea noastră și'n care străbătea ceva din nota caracteristică a d-lui Cotruș: neliniștea în fața celor două mistere, viața și moartea. Culegerea actuală de „Versuri“ accentuează și intensifică această neliniște. „De m'ăși fi născut, Naturo, după voia mea, pe măsura visurilor mele fără de hotare...“ e începutul unuia din acele imnuri de energie așa de frecvente în poezia d-lui Cotruș. „De dorul zorilor, mă voi lupta, cu ceața grea, cu carnea mea“, sunt alte două versuri din această neîntreruptă și îndărătnică strădanie de-a urca spre cer, de a se înfrăți cu bradul, de-a se întrece cu șoimul. „Că m'am frământat o viață ca un tânăr plop sub vânturi, și carnea mi-a fost numai foc și vijelii“, e un final de poemă în care imaginea e suggestivă pe cât de

tipic pentru ideologia sa e conținutul. Poezia d-lui Cotruș amintește — în proporții reduse la o scară adecuată — vitalismul poemelor lui Whitmann, fugosul rapsod al Americii, o energie imprimată de o lancezeală caracteristică firii noastre și a cărei echivalență poate fi urmărită în poema. „O, plecările, plecările...“, în care nesațul de zări se rezolvă în doină, parcă, și versul are ceva din legănarea valului. Alături de poemele acestea reprezentative, se mai întâlnește o latură sentențioasă și o alta de miniaturi expresive, un soi de interjecții lirice în care poetul sugerează în linii sobre un drum de țară, o pustă („ca o sălbatică țigancă pusta își deschide sânii înaintea ta...?) viața — port feeric, copilăria etc. Nimic n'ar putea da o imagine mai precisă ca acest citat, grațios și simbolic:

PE UN TABLOU

*Mi-ai făcut un dar ca în povești: —
În joc de umbre și lumini vrăjitoarești,
Mi-ai adus în casă Muntele...*

*Și-acum, deasupra mesei negre și străine
Parcă-mi freamătă pături bătrâne, românești,
Iar noaptea, toată țara-mi parcă doarme lângă mine.*

VASILE SAVEL: Doine din război, și câteva povestiri.

(Biblioteca Semănătorul — Librăria Diecezană, Arad.)

Cuvântul de introducere pe care îl publică d. Vasile Savel în fruntea culegerii sale „Doine din război“ vorbește de ele ca de un „document al timpului“ prin care au trecut anonimii cântăreți populari. Dacă aceasta se poate spune despre orice produs al folklorului, cu atât mai mult e adevărat când e vorba de ecouri ale războiului de ieri. Și într'adevăr: mai rare ori pagini de istorie vie ca aceste stihuri ale doinelor pe care le dă d. Savel.

Glosele pe care le sugerează lectura lor, sunt din cele mai interesante. Mai întâiu o pronunțată notă pacifică. Când exprimată indirect în tânguiri care ar duce la procese de lese-eroism (spune-mi, maic'adevărat, cu ce apă m'ai scaldat? Cât cu apă dela iaz, să fiu numai de necaz ori cu apă dela mare, ca să umblu toată țara, etc.), când exprimată direct și cu nuanță de somație: Foaie verde trei granate, Măria Ta înălțate, pune pace nu te bate, c'or cădea pe capu-ți toate. Nu te-or bate tunurile, ci te-or bate lacrimile“. Sunt apoi serioase și comice satire la adresa Rușilor, iubitori de femei și de ceaiu (și am să te țiu tare bine, numai cu ceaiu și cu pâne), accente de sincer lirism ca în cântecul Dorul de casă sau ecouri de nobil cântec bătrânesc:

La piatra strămoșilor
La hotaru morților
Unde doru ne usucă
Și-ți vine poftă de ducă.

Volumul se termină cu câteva schițe amuzante, în

care d. Savel abordă cu aplicată fantazie genul fabulei. „Revolta găinilor“ e un apolog scris cu toată îngrijirea artistică. Satira e atenuată până la minimum. Obiectivitate și spirit, iată calitățile pe care le întrunesc schițele d-lui Vasile Savel.

Al. T. STAMATIAD: Cățiva scriitori.

(Biblioteca Semănătorul — Librăria Diecezană, Arad.)

Poetul Al. T. Stamatiad face un real serviciu literaturii române, retipărind studiul său asupra poezilor Ștefan Petică și Iuliu C. Săvescu. De data aceasta îl completează cu o apologie a poetului Octavian Goga, laureat al premiului național de poezie, cu o schiță critică asupra Teatrului lui Maeterlinck și ca o ilustrare, într'o colorată traducere, una din dramele lui într'un act: Oaspele nepoftit. Stamatiad e mai presus de toate un poet. Inima lui vibrează de-o suferință a artistului, de timbrul cristalin al unui vers inspirat. De aceea suferința lui Petică și a lui Săvescu și ignorarea artei lor și mai presus de toate puritatea cântecelor lor au aflat în Al. T. Stamatiad un interpret din cei mai călduroși. Omagiul lui Stamatiad e generos și pasionat ca și sufletul lui închinat poeziei.

În traducerea „Oaspelui nepoftit“, el a adus miștoasă exactitate, verb îmbibat de mister și suflul tragicului inevitabil care circulă în teatrul lui Maeterlinck.

Perpessicius.

† Al. G. Florescu

Luna trecută a încetat din viață, în București, Al. G. Florescu, ministru plenipotențiar, fost în ultimul timp ministru țării la Varșovia, după ce ne reprezentase un număr de ani la Atena.

Defunctul era un fin intelectual.

A scris piesa „Sanda“ care s'a jucat cu mult succes la Teatrul Național, cum și „Chinul“ jucată deasemeni pe prima noastră scenă.

Alexandru G. Florescu intrase de timpuriu în viața publică. La vârsta de 28 de ani a fost secretar general al ministerului de justiție, ministru fiind Titu Maiorescu.

Al. G. Florescu moare în vârstă de 55 ani, lăsând vîi regrete în societatea înaltă și în cercurile intelectuale, unde era bine apreciat.

BIBLIOGRAFIE

- DONAR MUNTEANU: *Aripi Fantastice*, poezii. 50 — Le (Casa Școalelor — București.)
 MIRCEA RĂDULESCU: *Poeme pentru Galateea*. (Socec — București.)
 GIORDANO: *Sthuri și Epigrame*, ediția III. 25 Lei (Tip. H. Goldner — Iași.)
 SANDU TELEAJEN: *Casa cu mușcate albe*, nuvele. 40 Lei (Viața Românească — Iași.)

Cenzurat: Prefectura Județului Arad.

MAURICE MAETERLINCK

CICLUL MORȚII

INTERIOR-OASPELE NEPOFTIT-ORBII

TREI DRAME TRADUSE DE

AL. T. STAMATIAD

Cultura Națională

Exemplarul 38 lei.

SANDU TELEAJEN și ADRIAN PASCU: *Cuiburi Sfărâmate*, piesă în trei acte 40 Lei (Viața Românească — Iași.)

EUGENIU ȘTEFĂNESCU-EST: *Imperii Efemere*, poezii. 50 Lei. (Tip. Eminescu — București.)

EMANOIL BUCUȚA: *Legătura roșie*, nuvele. 10 Lei. (Fundatia Principele Carol — București.)

CHARLES MAURRAS: *Viitorul Inteligenței*: În românește cu o notă introductivă de Tudor Vianu. 10 Lei (Fundatia Principele Carol — București.)

N. PORA: *Într'o țară departe*, nuvele. 20 Lei (Librăria Pavel Suru — București.)

ALEXANDRU VIȚIANU: *Fe alături de viață*, roman. 25 Lei (Imprimeria Minerva — Bistrița.)

ION MINULESCU: *Roșu, galben și albastru*, roman. Lei 100 (Cultura Națională — București.)

ION FOTI: *Spre necunoscut*, poeme și poezii, 40 Lei (Cultura Națională — București.)

I. C. STROESCU: *Aripi și Cânt*, poezii. 30 Lei (Tip. V. Grabowski — R. Vâlcea.)

CONST. RIULEȚ: *Poezii*. (Casa Școalelor — București.)

NICOLAE ARGESȚ: *Busuioc dela bătrâni*, legende și povestiri. 40 Lei (Tiparul Românesc — București.)

ȘT. V. IONESCU: *Perspective*, poezii. (Tip. Românească — Ploești.)

M. DELBENDE: *Catechism de morală raționalistă*. Traducere de Olga Ionescu. 10 Lei (Biblioteca Revistei Ideei — București.)

VOICHIȚA CERCEL: *Soare de toamnă*, poezii. 20 Lei (Tip. Lupta, N. Stroilă — București.)

CRIDIM: *Zile roșii*, sonete și pantume. (Tip. Convorbiri Literare — București.)

M. DIMITRESCU-MIDI: *Foc și pârjol*, versuri, epigrame și epitafuri. 20 Lei (Tip. Triumful — București.)

GEORGE M. VLĂDESCU: *Tăcere*, nuvele. 12 Lei (Casa Școalelor — București.)

ALEXANDRU BILCIURESCU: *Fii fericirea mea*, versuri. 20 Lei (Tip. Lupta, N. Stroilă — București.)

MIRCEA FLORIAN: *Îndrumare în filosofie*. 35 Lei (Fundatia I. V. Socec — București.)

Domnului On.

Palatul Cultural

Șt. General Dragalina

Arad

Tip. Réthy Succesor Arad.